పద్యరచనామృతబోధిని

పద్య ప్రియులకు, విద్యార్థులకు, వర్ధమాన కవులకు

10 పాఠాలు. 10 వారాలు.

1. లఘువులు గురువులు గణములు
2. యతి ప్రాస ప్రాసయతి
3. ఆటవెలది
4. తేటగీతి
5. సీసము
6. కందము
7. ఉత్పలమాల
8. చంపకమాల
9. శార్దూలము
10. మత్తేభము

300లకు పైగా ప్రశ్నోత్తరాలు. సాధనలు (exercises). 128 పద్యముల గణవిభజన, తెలుగు మరియు ఆంగ్లములో పద్యభావములు

Start writing poems in weeks. A new approach designed for busy people. Lessons based on teaching students at multiple levels online across the globe.

పద్యగురువు కొల్లారపు ప్రకాశరావు శర్మ (USA)

Copyright © 2020, Kollarapu Prakash Rao Sharma (USA)
All rights reserved.
No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording or any information storage and retrieval system now known or to be invented, without permission in writing from the publisher, except by a reviewer who wishes to quote brief passages in connection with a review written for inclusion in a magazine, newspaper or broadcast.

Part or whole of this book may be reproduced for personal or educational purposes only, but not for any commercial purposes.

Published in India by Prowess Publishing,
YRK Towers, Thadikara Swamy Koil St, Alandur,
Chennai, Tamil Nadu 600016

ISBN: 9781734214406

విషయసూచిక

1 లఘువులు గురువులు గణములు 1

1.1 లఘువులు గురువులు 1

1.1.1అభ్యాసము (1 a) లఘువులను మరియుగురువులను గుర్తించండి. 1

1.1.2 సమాధానాలు (1 a)....................................... 2

1.1.3 అభ్యాసము (1 b). మీ కుటుంబములో.......... 2

1.1.4 సమాధానములు (1 b)................................ 3

1.2 గణములు 4

1.2.1 అభ్యాసము (1 c). య ర త న భ జ స మ వ గ ల 4

1.2.2 సమాధానము (1 c).................................... 5

1.2.3 అభ్యాసము (1-d). ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి 6

1.2.4 సమాధానములు (1-d) 6

1.2.5 అభ్యాసం (1-e) ఇంద్ర, సూర్య గణములు. 6

1.2.6 సమాధానములు (1-e) 7

1.2.7 అభ్యాసము (1-f) ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.. 7

1.2.8 సమాధానములు (1-f) 7

1.3 తప్పులు దొర్లడము సహజము 8

1.3.1 సర్వసామాన్యదోషాలు 8

1.3.2 చిట్కా - సంస్కృత పదాలను గుర్తుపట్టడం ఎలా?10

1.3.3 అభ్యాసము (1-g). సంస్కృత మరియు తత్సమ పదాలను గుర్తించండి. 11

1.3.4 సమాధానములు (1-g) 11

1.3.5 అభ్యాసము (1-h) దుష్ట సమాసములను సరిచేయండి...12

1.3.6 సమాధానము (1-h)..................................12

1.3.7 అభ్యాసము (1-j) హలంతములను సరిచేయండి12

1.3.8 సమాధానము(1-j) 12

2 యతి ప్రాస ప్రాసయతి...13

2.1 యతి..13

2.1.1 అచ్చులు - యతిమైత్రి 14

2.1.2 హల్లులు – యతిమైత్రి..................................14

2.1.3 ఇతర యతిమైత్రి నియమాలు 15

2.1.4 ప్రసిద్ధమైన పద్యములు - యతి....................15

2.1.5 అభ్యాసం (2-a). యతి కుదిరే పదాలు వ్రాయండి 16

2.1.6 సమాధానము (2-a) 16

2.1.7 అభ్యాసము (2-b): యతి-సంయుక్తద్విత్వాక్షరాలు 17

2.1.8 సమాధానములు (2-b)...............................18

2.2 ప్రాస..18

2.3 ప్రాసయతి..19

2.3.1 అభ్యాసము (2-c) ప్రాసయతి వొసగే పదాలను వ్రాయండి. 19

2.3.2 సమాధానము (2-c)................................ 20

3 ఆటవెలది..21

3.1 ఆటవెలది పద్యలక్షణాలు 21

3.2 ఆటవెలది పద్య విశ్లేషణ 21

3.3 ఆటవెలది పద్య నిర్మాణము............................. 22

3.3.1 అభ్యాసము (3-a) యతి మైత్రి పట్టింపు లేకుండా ఆటవెలది1, 3 వ పాదాలు......................... 23

3.3.2 సమాధానములు (3-a)........................... 23

3.3.3 అభ్యాసము (3-b) యతి మైత్రి పట్టింపు లేకుండా ఆటవెలది 2, 4 వ పాదాలు 23

3.3.4 సమాధానము (3-b) 24

3.3.5 అభ్యాసము (3-c) యతి మైత్రి చేస్తూ ఆటవెలది 1, 3 వ పాదాలు 24

3.3.6 సమాధానము (3-c)................................ 24

3.3.7 అభ్యాసము (3-d). రామాయణం పైన ఒక ఆటవెలది 24

3.4 ఆటవెలది పద్య కవనము 25

3.4.1 విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన.................................... 25

3.4.2 ఆచార్యదేవోభవ - 1.............................. 25

3.4.3 బాల రాముడు.. 26

3.4.4 సమస్యాపూరణము - ఉండి లేని దొకటి యున్నదేమొ... 27

3.4.5 పద్యములనల్లుము. 27
3.4.6 చుక్కలందు గాదు 28
3.4.7 ఆది దంపతులు 28
3.4.8 చీల్చి చంపి జగతి చింత దీర్చె 29
3.4.9 సమస్యాపూర్ణము – తాండవమ్ము గొనుము దానవారి 29
4 తేటగీతి 31
4.1 తేటగీతి పద్యలక్షణాలు 31
4.2 తేటగీతి పద్య విశ్లేషణ 31
4.3 తేటగీతి పద్య నిర్మాణము 32
4.3.1 అభ్యాసము (4-a). తేటగీతి పద్యపాదములను పూరించుము 32
4.3.2 సమాధానము (4-a) 33
4.3.3 అభ్యాసము (4-b). కృష్ణుని పైన ఒక తేటగీతి పద్యాన్ని ప్రయత్నించుము 33
4.3.4 సమాధానము (4-b) 33
4.3.5 అభ్యాసము (4-c). ఒక తేటగీతి పద్యాన్ని ప్రయత్నించుము. 34
4.3.6 సమాధానము (4-c) 34
4.4 తేటగీతి పద్య కవనము 35
4.4.1 ఆచార్యదేవోభవ – 2 35
4.4.2 శ్రీమతి కొల్లరపు జలజా రాణికి 35
4.4.3 భక్తి. అయ్యప్ప 36
4.4.4 విరహము. సీతారాములు. 36
4.4.5 ఈనాడు సంస్థ - తెలుగువెలుగు 37
4.4.6 దత్తపది. తమన్న, సమాంత, త్రిశ, కాజల్...... 38
4.4.7 సమస్యాపూరణము. దోషమే కాదు జేయుట దొంగ తనము 38
4.4.8 వర్ణన. పుత్రకామేష్టియాగము. 39
4.4.9 శీకృష్ణ తులాభారము 39
4.4.10 గుహుడు – రాముడు 40
4.4.11 అగ్ర గురుశిష్య భాగ్యంబు 41
4.4.12 మంథని కీర్తి -1 42
4.4.13 రావికంటి రామయ్య - ఎం. ఏ. ఖాదర్ 42
4.4.14 వీర రసం. రామ బాణము-1 43
4.4.15 వీర రసం. రామ బాణము-2 44
4.4.16 జనని జన్మభూమి 44
4.4.17 హాస్యము – ఈత. 45
4.4.18 న్యస్తాక్షరి – మ-హా-ల-య. 46
4.4.19 సమస్యాపూరణము - తనయుడు ముదిమిన గుడిచె తల్లి పాలు 46
4.4.20 శ్రీ గజానన్ తామన్-గారి సాకేత రామాయణం47
5 సీస పద్యము 49
5.1 సీస పద్యలక్షణాలు 49
5.2 సీస పద్య విశ్లేషణ 49
5.3 సీస పద్య నిర్మాణము 52
5.3.1 అభ్యాసము (5-a). యతి మైత్రి పట్టింపు లేకుండా 52
5.3.2 సమాధానము (5-a). యతి లేక ప్రాసయతి పొసగిస్తూ 53
5.3.3 అభ్యాసము: భారత దేశ స్వాతంత్ర్యము 54
5.4 సీస పద్యకవనము 56
5.4.1 మాతృభూమి మహాన్ భారతకు 56
5.4.2 ఆదరించిన అమెరికాకు 57
5.4.3 Mothers' Day. మాతృమూర్తులకు 59
5.4.4 విషాదం. హరిశ్చంద్ర. 60
5.4.5 దేశభక్తి. నా బంగారు భారత దేశము. 62
5.4.6 మంథని కీర్తి 64
5.4.7 లడ్డూలు బూరెలు – హాస్యము 65
5.4.8 దీపావళి 67
5.4.9 Congratulation - High School Graduation68
5.4.10 కీ. శే. రావికంటి రామయ్యకు పద్యపుష్పమాల 70
5.4.11 కొల్లారపు బుచ్చిరాధమ్మ - గరుడపురాణము. . 71
5.4.12 భక్తి – బీజాక్షరము "గం" 73
5.4.13 పరిణయము-మహతి వొర్రుల & పార్థ కర్ణ. . 74
5.4.14 పరిణయము – ప్రశాంతి & అచ్యుత్ 76
5.4.15 సన్మానము-ఢిల్లీ తెలుగు అకాడెమి 77

6 కంద పద్యము 90
6.1 కంద పద్యలక్షణాలు 90
6.2 కందపద్య విశ్లేషణ..91
6.2.1 అభ్యాసం (6-a). చతుర్మాత్రా గణాలను గుర్తించండి 92
6.2.2 సమాధానము (6-a) 93
6.2.3 అభ్యాసం (6-b). గణాలకు సరిపడే పదాలు లేక పదభాగాలు వ్రాయండి.................................. 93
6.2.4 సమాధానము (6-b) 94
6.3 కంద పద్య నిర్మాణము 94
6.3.1 అభ్యాసం (6-c). 1, 3 పాదాలను వ్రాయండి... 94
6.3.2 సమాధానము. (6-c).............................. 95
6.3.3 అభ్యాసం (6-d). 2వ, 4వ పాదాలను వ్రాయండి 95
6.3.4 సమాధానము (6-d) 96
6.3.5 అభ్యాసం 6-e. వన్యమృగాల మీదకందపద్యం వ్రాయండి 96
6.3.6 సమాధానము (6-e) 96
6.3.7 అభ్యాసం (6-f). ఒక నీతి మాట చెప్పే కందాన్ని వ్రాయండి. 97
6.3.8 సమాధానము (6-f) 97
6.4 కందపద్యకవనము 98
6.4.1 అంకితం 98
6.4.2 మాతృదేవోభవ -1.. 98
6.4.3 మాతృదేవోభవ -2 99
6.4.4 పితృదేవోభవ -1 99
6.4.5 పితృదేవోభవ -2 100
6.4.6 భక్తి. గణపతి, మీనాక్షి, వాణి, లక్ష్మి.............. 101
6.4.7 పద్యసాధన 101
6.4.8 ప్రోత్సాహము..102
6.4.9 నీతిపద్యం. కడహీనపు కాకి 102
6.4.10 నీతి - నిరతము తలతురు.......................103
6.4.11 కర్మవచ్చు కాటికి లక్ష్మి............................104
6.4.12 భారత దేశము నాది 104
6.4.13 సంతోషపు యోగంబున..........................105
6.4.14 దత్తపది - యేసు మేరీ, సిలువ, చర్చి.........105
6.4.15 సృష్టి వేద్యము లక్ష్మి 106
6.4.16 శబ్దాలంకారము – ప్ప. 107
6.4.17 చల్లగ తరియింపజేసె జన్మల లక్ష్మి 107
6.4.18 కార్యసుఫల దాయని లక్ష్మి.....................108
6.4.19 సాకే గద ఖ్యాతి వలన శాపము లక్ష్మి 108
6.4.20 వెలసెను విభవములనీయ! వేంకటలక్ష్మి 109
6.4.21 Happy New Year. క్షేమద లక్ష్మి 110
6.4.22 దత్తపది – పెగ్గు, సిగ్గు, ముగ్గు, విగ్గు 110
6.4.23 నన్నయ తిక్కన 111
6.4.24 ఉపాధ్యాయ దినోత్సవము. 111
6.4.25 హాస్యం. చక్కిలాలు. 112
7 ఉత్పలమాల పద్యము 113
7.1 ఉత్పలమాల పద్యలక్షణాలు.............................. 113
7.2 ఉత్పలమాల పద్య విశ్లేషణ 113
7.2.1 అభ్యాసం (7-a). గణాలకు సరిపడే పదాలు లేక పదభాగాలు వ్రాయండి.............................. 114
7.2.2 సమాధానము (7-a)............................... 115
7.3 ఉత్పలమాల పద్య నిర్మాణము......................... 115
7.3.1 అభ్యాసము (7-b). యతి పట్టింపు లేకుండా. 115
7.3.2 సమాధానము (7-b) 116
7.3.3 అభ్యాసము (7-c). యతి మైత్రి పొసగే పదాలను వ్రాయండి. 116
7.3.4 సమాధానము (7-C)............................... 116
7.3.5 అభ్యాసము (7-d). ప్రాస కలిసే పదాలను వ్రాయండి. 117
7.3.6 సమాధానము (7-d) 117
7.3.7 అభ్యాసం (7-e). భక్తియుత ఉత్పలమాల పద్యము ప్రయత్నించండి 117
7.3.8 సమాధానము (7-f) 117
7.3.9 అభ్యాసం (7-g). దేశభక్తిని ప్రకటించే ఉత్పలమాల. 118
7.3.10 సమాధానము (7-g)............................. 118
7.4 ఉత్పలమాల పద్యకవనము 119

7.4.1 భక్తి - సాయి లెమ్మికన్............................ 119

7.4.2 తిన్నడు – ఎందులకు?........................... 119

7.4.3 తిన్నడు – ఇందులకు............................120

7.4.4 భక్తి. చక్కదనంబు పల్చబడి 120

7.4.5 వైరాగ్యం. చాపగ కాళ్ళు కాటి దిశ 121

7.4.6 భక్తి. బొజ్జగణాధిప. 122

7.4.7 పద్యనాటకము. ప్రహ్లాద చరిత్ర. 122

7.4.8 దేశభక్తి. రాజులు దుష్ట మార్గమున 123

7.4.9 నీతి - జన్మ తరించున? మంథెనార్చితే.......123

7.4.10 శృంగారము. రాధాకృష్ణులు. 124

7.4.11 నీతి - ఘోర పరాయ కుసంప్రదాయముల్ 125

7.4.12 రాముడు కృష్ణుడున్ నుదిటి వ్రాతను..........125

7.4.13 విద్యవిశేష లక్ష్మి..................................126

7.4.14 దేశభక్తి. భారత దేశము నాదె నాదె.............126

7.4.15 భక్తి. విద్యలు. మంథెనార్చితే.....................127

7.4.16 భక్తి. మంథెనార్చితే!..............................127

7.4.17 చూచి తృణంబె గాద! మంథెనార్చితే. 128

7.4.18 నీతి. మంథెనార్చితే 128

7.4.19 ప్రార్థన. సిరి మంథెనార్చితే......................129

7.4.20 నిర్మలభాసిత మంథెనార్చితే 129

8 చంపకమాల పద్యము.. 131

8.1 చంపకమాల పద్యలక్షణాలు............................. 131

8.2 చంపకమాల పద్య విశ్లేషణ............................. 131

8.2.1 అభ్యాసము (8-a). గణాలకు సరిపడే పదాలు లేక పదభాగాలు వ్రాయండి.............................132

8.2.2 సమాధానము (8-a) 133

8.3 చంపకమాల పద్య నిర్మాణము 133

8.3.1 అభ్యాసము (8-b). యతి పట్టింపు లేకుండా.133

8.3.2 సమాధానము (8-b) 134

8.3.3 అభ్యాసము (8-c). న-గణ పదాలకు యతి మైత్రి పొసగే జ -గణ పదాలు 134

8.3.4 సమాధానము (8-d) 135

8.3.5 అభ్యాసము (8-e). ప్రాస కలిసే పదాలను వ్రాయండి. 135

8.3.6 సమాధానము (8-e) 135

8.3.7 అభ్యాసం (8-f). కలగాపులపు (jumbled) పదాల్ని న-జ-భ-జ-జ-జ-ర క్రమములో పెట్టండి..136

8.3.8 సమాధానం (8-f)..................................136

8.3.9 అభ్యాసము (8-g). ఇష్టదైవం పైన ఛందోబద్ధ చంపకమాల ప్రయత్నించండి 136

8.3.10 సమాధానము (8-g).............................136

8.4 చంపకమాల పద్యకవనము.............................137

8.4.1 పద్యములల్లుచు మాల వేయుదున్............137

8.4.2 TANA 2019. న్యాస్తాక్షరి 137

8.4.3 భక్తి. మంథెనార్చితే! 138

8.4.4 భక్తి. విడవన్ తరమా రమ? మంథెనార్చితే!.139

8.4.5 నీతి. ధర్మనందనుడు. మంథెనార్చితే...........139

8.4.6 సందేశం. మంథెనార్చితే 140

8.4.7 ప్రార్థన. కావవె వీడక మంథెనార్చితే............ 141

8.4.8 సామాజిక స్పృహ - మంథెనార్చితే............. 141

8.4.9 సామాజిక స్పృహ - మంథెనార్చితే..............142

8.4.10 కోపము వలదు - మంథెనార్చితే..............143

8.4.11 ధర్మసుకర్మలె మంథెనార్చితే 143

8.4.12 ప్రార్థన - సత్వర నాకిడు మంథెనార్చితే 144

8.4.13 ధైర్యమిడుమబ్ధిజ ప్రాణద మంథెనార్చితే 145

9 శార్దూలవిక్రీడిత పద్యకవనము 146

9.1 శార్దూల పద్యలక్షణాలు 146

9.2 శార్దూలవిక్రీడిత పద్య విశ్లేషణ 146

9.2.1 అభ్యాసము (9a). మ-స-జ-స-త-త-గ గణపదాలు. 148

9.2.2 సమాధానము (9-a) 148

9.3 శార్దూల పద్య నిర్మాణము 149

9.3.1 అభ్యాసము (9-b) . యతి పట్టింపు లేకుండా.149

9.3.2 సమాధానము (9-b) 149

9.3.3 అభ్యాసము (9-c). మ-గణ పదాలకు యతి మైత్రి పొసగే త -గణ పదాలు 149

9.3.4 సమాధానము (9-c)...............................150

9.3.5 అభ్యాసం (9-d). ఇష్టదైవము 150
9.3.6 సమాధానము (9-d) 150
9.4 శార్దూలవిక్రీడితములు 151
9.4.1 విఘ్నేశ్వర స్తుతి 151
9.4.2 ఇష్టదైవస్తుతి 151
9.4.3 జై జవాన్. My solute to soldiers.............152
9.4.4 భక్తి. విఘ్నరాజంనమో 152
9.4.5 స్తోత్రము. శ్రీలక్ష్మి లోకేశ్వరీ.........................153
9.4.6 నీతి. లక్ష్మీ త్రికాలేశ్వరీ 153
9.4.7 కవి వర్యులు శ్రీ గజానన్ తామన్ – సాకేత రామాయణము 154
9.4.8 దేవతల మొర 155
9.4.9 భక్తి - మంథెన భ్రాజితే 155
9.4.10 Happy New Year................................156
9.4.11 భక్తి – దుర్గామాత....................................157
9.4.12 భక్తి – గారెల్ బూరెల్..............................157
9.4.13 ప్రార్థన - పాళీ యాటయె లక్ష్మి! 158
9.4.14 భక్తి. వీరా! శ్రీ రఘువంశరత్నమకుటా!........158
9.4.15 రంగి సత్యనారాయణ సంస్కృతాంధ్ర కవి 159
10 మత్తేభవిక్రీడిత పద్యము... 161
10.1 మత్తేభవిక్రీడిత పద్యలక్షణాలు........................... 161
10.2 మత్తేభవిక్రీడిత పద్య విశ్లేషణ 161
10.3 మత్తేభవిక్రీడిత పద్య నిర్మాణము 162
10.3.1 అభ్యాసం (11-a). స-భ-ర-న-మ-య-వ గణాలకు సరిపడే పదాలు వ్రాయండి. 162
10.3.2 సమాధానము (11-a) 163
10.3.3 అభ్యాసము (11-b). యతి పట్టింపు లేకుండా163
10.3.4 సమాధానము (11-b) 163
10.3.5 అభ్యాసము (11-c). స-గణ పదాలకు యతి మైత్రి పొసగే మ-గణ పదాలు. 164
10.3.6 సమాధానము (11-c) 164
10.3.7 అభ్యాసం (11-d). ఇష్టమైన అంశం పైన ఒక ఛందోబద్ధ మత్తేభవిక్రీడిత పద్యం ప్రయత్నించండి.164
10.3.8 సమాధానము (11-d) 165
10.4 మత్తేభవిక్రీడిత పద్యకవనము........................166
10.4.1 కీ.శే. రావికంటి రామయ్య కవి. దేశంబు నిన్ మెచ్చగా...166
10.4.2 ఉగాది. శ్రీవికారి....................................166
10.4.3 చెడువారిన్ బహుదూరముంచు 167
10.4.4 నీతి - నవమాసంబులు...........................167
10.4.5 ప్రార్థన. వినయంబించుకలేని విద్య 168
10.4.6 క్రమాలంకారము.రామాయణ తత్త్వము.......168
10.4.7 ద్రవిణంబన్నను ముందు గోయి.................169
10.4.8 జపముల్పూజల మించు ప్రేమ..................170
10.4.9 చదువే జాలదు లక్ష్మి!............................170
10.4.10 దుర్ఘటన – జలియన్ వాలాబాగ్.............. 171
10.4.11 ఘనకొల్లారపు వంశ - ప్రార్థన.................. 171

1. లఘువులు గురువులు గణములు

ఈ వారం నేర్చుకొనేది ప్రాథమిక విషయాలు. ఈ పాఠం చదివి,అభ్యాసాలను సాధన చేసినతరువాత మీరు ఏం నేర్చుకుంటారు?

- ఛందస్సు
- లఘువులు, గురువులు
- గణములు
- సాధారణ దోషములు

వేదాలు నాలుగు. అవి ఋగ్వేదం, సామ వేదం, యజుర్వేదం, అథర్వణవేదం. వేదాంగాలు ఆరు. అవి శిక్ష, వ్యాకరణం, ఛందస్సు, జ్యోతిష్యం, నిరుక్తం మరియు కల్పకం. అంటే చందస్సు వేదాలలోంచి వచ్చిందే. ఛందస్సును పద్యసాహిత్యంలో, గేయాలలోనే కాకుండా సినిమా పాటలలో కూడా వాడతారు. యతి ప్రాసలు, మాత్రాఛందస్సు నేర్చుకున్న తరువాత మీకే అనిపిస్తుంది "అరే సినిమా పాటలలో కూడా ఛందస్సు నియమాలు వాడారే" అని.

తెలుగు ఛందస్సు సంస్కృత ఛందశ్శాస్త్రం నుంచి తీసికొని దానికి మరికొన్ని నిబంధనలు అదనంగా జతచేర్చారు.

1.1 లఘువులు గురువులు

లఘువు అంటే ఒక మాత్ర (అంటే చిటిక) సమయంలో పలకబడగలిగే అక్షరము. గురువు అంటే రెండు మాత్రల సమయంలో పలుకబడగలిగే అక్షరము.

	సూత్రం	ఉదాహరణలు
లఘువులు	ప్రాస్వములు లఘువులు	అ, ఇ, ఎ, ఒ, క, లి, ము, స, ఘు, భ, క్ష, జ్ఞ, భ్ర, ల్లు, ల్ప
గురువులు	దీర్ఘములు గురువులు.	ఆ, ఈ, ఏ, ఐ, ఓ, ఔ, కా, లీ, మూ, సా, ఘా, భూ, క్షా, జ్ఞా, భ్రా,ల్లూ,ల్పా.
	పూర్ణబిందువుతో కూడిన అక్షరాలు గురువులు	అం,ఇం, ఎం, ఒం, కం, లిం, ముం, సం, ఘుం, భం, క్షం, జ్ఞంభ్రం, ల్లం, ల్పం.
	విసర్గతో కూడిన ఆక్షరాలు గురువులు	దుఃఖములో దుః, అంతఃపురములో తః
	పొల్లుతోకూడిన అక్షరాలు గురువులు	నిన్, లన్, వున్, కల్
	సంయుక్తాక్షరముకన్నా ముందున్న లఘువు గురువుగా మారిపోతుంది	లక్షలో ల, యజ్ఞములో య, విభ్రమములో వి, కల్పము లో క.
	ద్విత్వాక్షరము కన్నా ముందున్న లఘువు గురువుగా మారిపోతుంది	భల్లూకమలో భ, అమ్మలో అ, చెక్కలో చె.

1.1.1 అభ్యాసము (1 a) లఘువులను మరియుగురువులను గుర్తించండి.

మారుతి	ఆమని	రామాయణము	భూమాత	కారము	టీవీ	భారతదేశము	కమలము
U I I							
కంఠము	త్రిశంకు	సంబరాలరాంబాబు	సంపెంగి	పంకంబు	కమలం		
U I I							
చప్పుడు	ఉప్పాడ	పప్పులుప్పులు	దప్పడం	చక్రవాకం	కప్పం	యష్టీవీ	
U I I							
ప్రకృతి Note (a)		పిత్రాణము	వృకోదరుడు	అదృష్టం	చిన్నికృష్ణ		
I I I							

రోమన్	ప్రకాష్	జంతర్ మంతర్	డైనింగ్టేబుల్	బుల్ బుల్ పిట్ట			
U U							
పద్మవ్యూహం	బెంగుళూరు	బెంగుళూర్	బెంగ్పూర్	అల్లావొద్దీన్ ఖిల్జీ			
U U U U							
పక్షులకు స్వేచ్ఛ Note (b).							
U I I I U I							
తెలుగు ప్రపంచ సభలన్			ఇది ద్వంద్వసమాసం				
I I I I U I I I U							
అది శ్లేషాలంకారము		రమ్యము ప్రభలు	రమ్యకృష్ణ		బంగారు ప్రాకారాలు		
I I U U U U I I							
Note (a): కృ సంయుక్తాక్షరము కాదుకనుక ప్ర లఘువుగానే ఉంటుంది.							
Note (b): స్వే వేరే పదములో ఉన్నది కనుక కు గురువుగా మారదు.							

1.1.2 సమాధానాలు (1 a)

మారుతి	ఆమని	**రామాయణము**	**భూమాత**	**కారము**	**టీవీ**	**భారతదేశము**	**కమలము**
U I I	U I I	U U I I I	U U I	U I I	U U	U I I U I I	I I I I
కంఠము	త్రిశంకు	సంబరాలరాంబాబు	సంపెంగి	పంకంబు	కమలం		
U I I	I U I	U I U I U U I	U U I	U U I	I I U		
చప్పుడు	ఉప్పాడ	పప్పులుప్పులు	దప్పడం	చక్రవాకం	కప్పం	యష్టీవీ	
U I I	U U I	U I U I I	U I U	U I U U	U U	U U U	
<u>ప్రకృతి</u> Note (a)		పిత్రూణము	వృకోదరుడు	అదృష్టం	చిన్నికృష్ణ		
I I I		I U I I	I U I I I	I U U	U I U I		
రోమన్	ప్రకాష్	జంతర్ మంతర్	డైనింగ్టేబుల్	బుల్ బుల్ పిట్ట			
U U	I U	U U U U	U U U U	U U U I			
పద్మవ్యూహం	బెంగుళూరు	బెంగుళూర్	బెంగ్పూర్	అల్లావొద్దీన్ ఖిల్జీ			
U U U U	U I U I	U I U	U U	U U U U U U			
పక్షులకు స్వేచ్ఛ Note (b).							
U I I I U I							
తెలుగు ప్రపంచ సభలన్			ఇది ద్వంద్వసమాసం				
I I I I U I I I U			I I U I I U U				
అది శ్లేషాలంకారము		రమ్యము ప్రభలు	రమ్యకృష్ణ		బంగారు ప్రాకారాలు		
I I U U U U I I		U I I I I I	U I U I		U U I U U U I		
Note (a): కృ సంయుక్తాక్షరము కాదుకనుక ప్ర లఘువుగానే ఉంటుంది.							
Note (b): స్వే వేరే పదములో ఉన్నది కనుక కు గురువుగా మారదు.							

1.1.3 అభ్యాసము (1 b). మీ కుటుంబములో

మీ కుటుంబములో అందరి పేర్లు వ్రాసి, లఘువులను మరియు గురువులను గుర్తించండి.

ఉదా.

చంటయ్య UUI	రాధమ్మ UUI	నర్సయ్య UUI	బుచ్చిరాధమ్మ UIUUI					

మీ కుటుంబములో అందరి పేర్లు వ్రాసి, లఘువులను మరియు గురువులను గుర్తించండి.

పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు

1.1.4 సమాధానములు (1 b)

చంటయ్య **UUI**	రాధమ్మ UUI	నర్సయ్య UUI	బుచ్చిరాధమ్మ UIUUI					
చంద్రశేఖర్ **UIUU**	ప్రమీల IUI	శ్రీధర్ UU	కవిత III	ఆర్యన్ U U	అమేయ్ IU	సుధీర్ IU		
ప్రకాశరావు **IUIUI**	జలజా రాణి IIU UI	అర్చన UII	స్టీవెన్ UU	కేనన్ UU	అవంతి IUI	డైసుకే UIU		
శోభారాణి **UUUI**	లక్ష్మిరాజం UUUU	రాజశేఖర్ UIUU	జ్యోతి UI	అభిజ్ఞాన్ రాజ్ I U U U	విజయమోహన్ I I I U U	స్వాతి U I	విఖ్యాత్ U U	ప్రఖ్యాత్ U U
కృష్ణచైతన్య **UIUUI**	అనుశ్రీ IUU	అమోఘ్ IU	ఆధ్వీక UII					
సత్యనారాయణ **UIUUII**	జయ II	అశ్విన్ UU	శ్రావణి UII	శ్రీవత్స UUI	శ్రీవల్లి UUI			
రవీంద్రనాథ్ **IUIU**	మాధురి UII	శ్రావ్య UI	నృపేశ్ IU	తన్వి UI	శ్రేయ UI			
శ్రీనివాస్ **UIU**	అపర్ణ IUI	అపూర్వ IUI	అమూల్య IUI					
మధుసూదన్ **IIUU**	వసంత IUI	నరసింహ IIUI	నందిని UII					
కళారాధ **IUUI**	మహేష్ IU	శీతల్ U U	హర్షిత UII	అనిరుధ్ IIU				
లలిత **III**	అజిత్ IU	ఆశా U U	యశ్ U					
గోపీకృష్ణ **UUUI**								

1.2 గణములు

గణములు ఏకాక్షర, ద్వ్యక్షర, త్ర్యక్షర, సూర్య, ఇంద్రగణాలు.

	గణములు		ఉదాహరణ
ఏకాక్షర గణాలు	ల	I	అ, పి, ము
	గ	U	ఆ, పీ, మూ
ద్వ్యక్షర గణములు	గగ	UU	రామా, సీతా, భంగిన్
	హ (గల)	UI	రాము, సీత, ఆవు, బ్రోవు
	వ (లగ)	IU	రమా, పరా, శమీ
త్ర్యక్షర గణాలు గుర్తుపెట్టుకోవడం ఎలా? య – ఆదిలఘువు ర – మధ్యలఘువు త – అంత్యలఘువు భ – ఆదిగురువు జ – మధ్యగురువు స – అంత్యగురువు న – సర్వలఘువు మ – సర్వగురువు	య	IUU	మహేషా, కుమారా, విరామం, ప్రమాణం
	ర	UIU	కామదా, శారదా, త్రోవలో
	త	UUI	శ్రీరామ, రామాను, సీతాలు,శ్రీకాళ, మారేడు
	న	III	జలజ, భరత, గిరిజ
	భ	UII	మంథని, ఏమిటి,కాకర, బ్రోవర
	జ	IUI	గృహంబు, ప్రమీల, వసంత, ప్రకాశు
	స	IIU	కమలా, తరమా, శరణం
	మ	UUU	రామానీ, శ్రీరామా, ప్రాకారం
సూర్య గణములు	న	III	జలజ, భరత, గిరిజ
	హ	UI	రాము, సీత,ఆవు, ప్రేమ
ఇంద్రగణములు	నల	IIII	భరతుడు, సమరము, శ్రితజన
	నగ	IIIU	భరతవం(శము), సమరమున్, శ్రితజనుం(డు)
	సల	IIUI	కమలాలు, భ్రమరాంబ, సకలంబు, క్షణమాత్ర
	భ	UII	మంథని, ఏమిటి, కాకర, బ్రోవర
	ర	UIU	కామదా, శారదా, త్రోవలో
	త	UUI	శ్రీరామ, రామాను, సీతాలు, శ్రీకాళ, మారేడు

1.2.1 అభ్యాసము(1 c). య ర త న భ జ స మ వ గ ల

మూడేసి అక్షరాలుగా విడగొట్టి లఘువు గురువులుగా గుర్తించి అది ఏ గణమౌతుందో (య ర త న భ జ స మ వ గ ల) చెప్పండి.

ఉదా. ఎక్కడి నుండి రాక యిట కెల్లరులున్ సుఖులేగదా యశో

ఎక్కడి	నుండిరా	క యిట	కెల్లరు	లున్ సుఖు	లే గదా	యశో
U I I	U I U	I I I	U I I	U I I	U I U	I U
భ	ర	న	భ	భ	ర	వ

ద్ధగిత విభూష భద్రగిరి దాశరథీ కరుణా పయోనిధీ

ద్ధ గి త	వి భూ ష	భ ద్ర గి	రి దా శ	ర థీ క	రు ణా ప	యో ని ధీ
I I I						

పొదవెడునుప్పు లేక రుచి పుట్టగ నేర్చునటయ్య భాస్కరా

పొదవె	డునుప్పు	లేక రు	చి పుట్ట	గ నేర్చు	నటయ్య	భాస్కరా
I I I						
న						

సిరులందేల మదాంధులౌదురు జనుల్ శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా

సిరులం	దేల మ	దాంధులౌ	దురు జ	నుల్శ్రీ కా	ళహస్తీ	శ్వరా
I I U						
స						

సీలామాలపు జింతనెట్లుడిపెదో శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా

సీలామా	లపుజిం	త నెట్లు	డిపెదో	శ్రీకాళ	హస్తీశ్వ	రా!
U U U						
మ						

1.2.2 సమాధానము (1 c)

ఎక్కడి	నుండిరా	క యిట	కెల్లరు	లున్ సుఖు	లే గదా	యశో
U I I	U I U	I I I	U I I	U I I	U I U	I U
భ	ర	న	భ	భ	ర	వ

ద్ధ గి త	వి భూ ష	భ ద్ర గి	రి దా శ	ర థీ క	రు ణా ప	యో ని ధీ
I I I	I U I	U I I	I U I	I U I	I U 1	U I U
న	జ	భ	జ	జ	జ	ర

పొదవె	డునుప్పు	లేక రు	చి పుట్ట	గ నేర్చు	నటయ్య	భాస్కరా
I I I	I U I	U I I	I U I	I U I	I U 1	U I U
న	జ	భ	ర	జ	జ	ర

సిరులం	దేల మ	దాంధులౌ	దురు జ	నుల్శ్రీ కా	ళహస్తీ	శ్వరా
I I U	U I I	U I U	I I I	U U U	I U U	I U
స	భ	ర	న	మ	య	వ

సీలామా	లపుజిం	త నెట్లు	డిపెదో	శ్రీకాళ	హస్తీశ్వ	రా!
U U U	I I U	I U I	I I U	U U I	U U I	U
మ	స	జ	స	త	త	గ

1.2.3 అభ్యాసము(1-d). ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి

మీరు రామాయణం పైన ఉత్పల చంపకమాలు, శార్దూల మత్తేభాలు వ్రాస్తున్నారు.
ఆ పద్యాలలో యరత న భ జ స మ వ గ ల గణాలువాడాలి. ఈగణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.

గణము	ఉదా.	మీ జవాబులు					
య (IUU)	అయోధ్యన్						
ర (UIU)	రావణున్						
త (UUI)	సీతమ్మ						
న (III)	భరత						
భ (UII)	రాముడు						
జ (IUI)	అయోధ్య						
స (IIU)	భరతున్						
మ (UUU)	రామాజ్ఞన్						
వ (IU)	గుహున్						
గ (U)	రా						

1.2.4 సమాధానములు (1-d)

గణము	ఉదా.	మీ జవాబులు					
య (IUU)	అయోధ్యన్	అరణ్యం	శరణ్యా	శరంబున్	వశిష్టుం(డు)	(తా)టకిన్ జం	(ర)ఘువంశం
ర (UIU)	రావణున్	కుంభక(ర్ణ)	ఆంజనే	బాణముల్	లంక గా(ల్చె)	పుత్రకా(మేష్టి)	అన్న ద(మ్ములు)
త (UUI)	సీతమ్మ	శత్రుఘ్ను	కౌశల్య	బాణాగ్ని	కైకేయి	యజ్ఞమ్ము	యాగమ్ము
న (III)	భరత	హనుమ	దశర(థ)	శరము	మిథిల	జనక	భరతు(డు)
భ (UII)	రాముడు	బాణము	జానకి	శూర్పణ(కన్)	సీతను	విల్లును	భ్రాతలు
జ (IUI)	అయోధ్య	వశిష్ట	(రా)మ లక్ష్మ	శరంబు	అయోధ్య	సుమిత్ర	(రా)మచంద్ర
స (IIU)	భరతున్	వనమం(దు)	మిథిలా	శరమున్	దశకం(ఠ)	హనుమం(త)	అసురుల్
మ (UUU)	రామాజ్ఞన్	సంజీవిన్	విశ్వామి(త్ర)	బాణాగ్నిన్	లంకన్ గా(ల్చె)	సుగ్రీవుం(డు)	భ్రాతల్ మా(త)
వ (IU)	గుహున్	వనం	(శ)రమున్	రణం(బు)	జటా(యు)	సము(ద్ర)	స్వయం(వర)
గ (U)	రా	హే	ఆ	ఈ	పై	(ప్ర)జన్	(శు)భం

1.2.5 అభ్యాసం (1-e) ఇంద్ర, సూర్య గణములు.

క్రింది పద్య పాదాలు సూర్య, ఇంద్ర, ఇంద్ర, సూర్య, సూర్య గణాలతో కూడి ఉన్నాయని నిరూపించండి.

ఉదా. చేతులారంగ శివునిపూజింపడేని.				
చేతు	లారంగ	శివునిపూ	జింప	డేని
U I / గల / సూర్య	U U I / త / ఇంద్ర	I I I U / నగ / ఇంద్ర	U I / గల / సూర్య	U I / గల / సూర్య
నోరు	నొవ్వంగ	హరికీర్తి	నుడువ	డేని
దయను	సత్యము	లోనుగా	తలుప	డేని
కలుగ	నేటికి	తల్లుల	కడుపు	చేటు

1.2.6 సమాధానములు (1-e)

నేరు UI / సూర్య	నొవ్వంగ UUI / త/ ఇంద్ర	హరికీర్తి IIUI/సల/ఇంద్ర	నుడువ III/ న/సూర్య	డేని UI / సూర్య
దయను III/ న/సూర్య	సత్యము UII/భ/ఇంద్ర	లోనుగా UIU/ర/ఇంద్ర	తలుప III/ న/సూర్య	డేని UI / సూర్య
కలుగ III/ న/సూర్య	నేటికి UII/భ/ఇంద్ర	తల్లుల UII/భ/ఇంద్ర	కడుపు III/ న/సూర్య	చేటు UI / సూర్య

1.2.7 అభ్యాసము (1-f) ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.

మీరు భాగవతం పైన తేటగీతి, ఆటవెలది, సీసపద్యాలు వ్రాస్తున్నారు. ఆ పద్యాలలో సూర్య,ఇంద్ర గణాలు వాడాలి. ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.

గణము		ఉదా.	మీ జవాబులు					
సూర్య	UI	కృష్ణ						
	III	కమల						
ఇంద్ర	నల	కమలము						
	నగ	కమలనా						
	సల	ప్రహలాదు						
	భ	వామన						
	ర	రక్కసుల్						
	త	కాళీయ						

1.2.8 సమాధానములు (1-f)

గణము		ఉదా.	మీ జవాబులు					
సూర్య	UI	కృష్ణ	రాధ	కూర్మ(మై)	(నృ)సింహ	(ప)రాశ(ర)	క్షీర	సాగ(ర)
	III	కమల	జలజ(నాభ)	కరి మ(కరికి)	వరుణ	అభయ(ము)	సురుల	పరము
ఇంద్ర	నల	కమలము	అభయము	వరము నొ (సగు)	మథనము	కరిమక(రి)	అమృతము	కమలన(యన)
	నగ	కమలనా	అసురవై(రి)	పతిత పా(వన)	గిరిధరా	కరుణ జిం(దిం)	పరమహం(స)	(కౌ)స్తుభధరా
	సల	ప్రహలాదు	బలిచక్ర(వర్తి)	నరసింహ	వధియించు	(అ)సురబాధ	ధృతరాష్ట్ర	ఇభమాత్ర(యించె)
	భ	వామన	వ్యాసమ(హర్షి)	(విశ్వ)రూపము	(సు)రాసుర	సంజయు	వేదము(లు)	(గ)జేంద్రమొ(కటి)
	ర	రక్కసుల్	(ప)రాశరున్	క్షీరసా(గ)	దేవతల్	సంజయా	శ్రద్ధతో(డ)	బ్రహ్మదే(వు)
	త	కాళీయ	ప్రహ్లాద	కుంతీస్తు(తి)	(కా)పాడంగ	(శి)రశ్చేద(ము)	(ప)రబ్రహ్మ	కృష్ణార్జు

1.3 తప్పులు దొర్లడము సహజము

సైకిలు, ఈత, కారునడిపించడము, ఏది నేర్చుకోదలచినా మొదట్లో తప్పులు అవడం సహజము. తప్పులవుతాయి, ఎవరేమైనా అనుకుంటారేమోనని నేర్చుకోవడము మానేయము గదా. పద్యరచన కూడా అంతే. ధైర్యే సాహసే లక్ష్మీ అంటూ ముందుకు నెట్టుకొని వెళ్ళండి. ఒక కవయిత్రిగానో కవిగానో పేరు సంపాదించుకొనండి.

తెలుగు వారికి పద్యాలు వ్రాయడము చాలా సులభం. ఎందుకు?మాతృభాష తెలుగు కనుకతెలుగు వ్యాకరణము, భావప్రకటనలో స్పష్టత, "ఏదో లోపిస్తుంది" అనే అనుభూతి (feeling), నుడికారాలు (idioms),ఇవన్నీ 95% సహజముగా వచ్చినట్లే.కొంత శ్రద్ధపెట్టి మిగతా 5% నేర్చుకుంటే దాదాపుగా దోషాలు లేకుండా అందమైన పద్యాలను అల్లగలుగుతారు. అదీ కాక,తెలుగులో 80% పైగా పదాలు సంస్కృతము నుండి వచ్చినవే అని పండితులు అంటారు;కనుక పద్యాలలో వాడడానికి అవసరమైన సంస్కృత పదాలు కూడా చాలా వరకు వాడుకలో ఉన్నవే.

[4]పద్యాలలో వాడగూడని పదాలు, చేయగూడని పదాల కలయిక (సమాసాలు), తెలుసుకొని జాగ్రత్త పడితే దోషాలు లేకుండా పద్యాలు వ్రాయగలుగుతారు.

1.3.1 సర్వసామాన్యదోషాలు

అనంతామాత్యుడు ఛందోదర్పణములో పేర్కొన్నవి దశదోషాలు: ఛందో భంగము, యతి భంగము, విసంధికము, పునరుక్తి దోషము, సంశయము, అపక్రమము, న్యకుమ, అపార్థము, అప శబ్దము, విరోధము.ఈ పుస్తకము ఒక వయోజనవిద్య (adult education) శైలిలో వ్రాసాను కనుక, సూటిగా సర్వసామాన్య దోషాలగురించి ఉదాహరణములతో చర్చిస్తాను.

		X తప్పు ఉదాహరణములు	ఒప్పు ఉదాహరణములు
విసంధికము	నిత్యసంధి తప్పక చేయాలి. పద్యమునకు గణాలు సరిపోవాలని సంధిచేయకుండా ఉండగూడదు.	రాముడు ఆతడు	రాముడాతడు
		కృష్ణుడు ఇచ్చట	కృష్ణుడిచ్చట
		రామ ఆలయమ్మిది	రామాలయమ్మిది
		లింగ ఉద్భవమయ్యెన్	లింగోద్భవమయ్యెన్
		పరమ ఔషధంబిది	పరమౌషధంబిది
		శీత ఉష్ణముల సమ	శీతోష్ణముల సమ
		మహా ఉన్నతకీర్తి	మహోన్నతకీర్తి
కుసంధి	తప్పుడు విధంగా సంధి చేయరాదు. సంధి చేయుట సంభవమయినప్పుడు సంధి చేయకుండా యడాగమము చేయరాదు.	రాముడు యతడు	రాముడతడు
		రామ యాలయము	రామాలయము
		పరమ ఉత్కృష్టమౌ	పరమోత్కృష్టమౌ
		గురోత్తమ (గురు+ఉత్తమ)	గురూత్తమ
హలంతము	తెలుగు పదాలు అజంతాలు (అచ్చుతో అంతమయ్యేవి); హల్లుతో అంతము కాకూడదు (సంస్కృతము, హిందీ వలె).	మధురము రామనామమ్	మధురము రామనామము
		సంవత్సరం, సంవత్సరమ్	సంవత్సరము
		ప్రణామం, ప్రణామమ్	ప్రణామము
		వ్రాయుము పద్యం	వ్రాయుము పద్యము
		పద్యం హృద్యమ్	పద్యము హృద్యము
		నీకు శుభం కలుగు	నీకు శుభము కలుగు
		చూడు రాం సౌందర్యమున్	చూడు రామసౌందర్యమున్

[4]మీరు వ్రాసిన పద్యాలను మీకు అందుబాటులోనున్న పండితులకు చూపించి లేక అంతర్జాలము (Internet) లోనున్న "మంథనీ పీపుల్ పద్యసాధన గ్రూప్" లాంటి బృందాలలో పెట్టి దోషాలను సరిచేయించుకొంటే చక్కని పద్యాలను త్వరగా వ్రాయగలుగుతారు.

You’ve Just Finished your Free Sample

Enjoyed the preview?

Buy: https://store.prowesspub.com